

Geza Erniša

SVETO PISMO, EKOLOGIJA, VAROVANJE STVARSTVA

Ohranitev stvarstva s stališča *Biblije*, njenega poročila o stvarjenju sveta ter naših zadolžitvah in nalogah, ki jih v tem svetu imamo, verni in neverni, ne samo na področju »socialne ekologije«, temveč tudi na področju okoljske ekologije, je več kot pomembna tema in gotovo bomo vsi soglašali s tem, da je zelo tesno povezana z globalnim problemom, ki ga pod skupnim imenovalcem imenujemo »*globalne spremembe klimatskih razmer*«, ki se nas vseh dotikajo. Vendar, in če smo odkriti, beseda »globalizacija« večkrat prikrije marsikateri problem in težavo ter postane priročen odgovor, ko ne želimo, ne vemo ali pa nočemo rešiti čisto konkretnih težav, s katerimi se ubadamo, in bi se z njimi morali ukvarjati čisto konkretno in to takoj, tu in zdaj.

Verjetno se vsi, in to ne samo enkrat, sprašujemo: od kod življenje, od kod svet, kako in zakaj je nastal, kako in zakaj se razvija, kako ga razumemo, kako se moramo v njem in do njega obnašati in vesti. In seveda tudi, če in komu zanj odgovarjamo. To spraševanje je pomembno in potrebno zaradi različnih vidikov odkrivanja stvarjenjske resničnosti in tudi zaradi tega, da bi lažje definirali naše dolžnosti do tega sveta, celotnega stvarstva in vsega, kar nas obdaja. V kontekstu povedanega se čisto na kratko vprašajmo:

Kaj razume naravoslovje pod pojmom stvarjenjska resničnost? Iz klasične fizike smo povzeli, da svet sestoji iz stvari v prostoru in času, stvari so zgrajene iz materije, materija pa povzroča sile in te sile vplivajo nanjo. Resnično je po tem pojmovanju in razlagi samo tisto, kar lah-

ko zaznamo z našimi čuti in opazujemo z našimi instrumenti. V okviru takšnega razmišljanja za pojma, kot sta »stvariteljski božji duh« in »življenje«, o katerih govori Cerkev, skorajda ni več prostora. Religija se tu zdi le kot pobožna želja. Pa vendar in kljub vsemu je potrebno reči: moderni naravoslovci poznajo svoje meje. In zato ni napačna trditev, da naravoslovje vedno dojame samo del resničnosti, nikoli celote. Običajno se sicer naravoslovje ne moti v tem, kar trdi, ampak v tem, kar zamolči. Torej ne pove ali ne zna razložiti in povedati vsega. Zato mora priznati, da obstajajo tudi drugi načini dostopa do resničnosti, in to tisti, ki učijo in pravijo, da ta svet ni večen, temveč ima svoj začetek in po tej logiki ima tudi svoj konec. Zaradi definicije znanstvenosti naravoslovje o Stvarniku, torej Bogu, ne more dati niti pozitivnih niti negativnih izjav. In zakaj nam je to pomembno vedeti? Tudi zaradi prepričanja, da vprašanja o smislu našega življenja, našega odnosa do Boga, sočloveka in narave niso samo antropološkega značaja, temveč predpostavljajo tudi človekovo odgovornost do Transcendence, Boga.

Kaj pravi Biblija o stvarjenju

»V začetku je Bog ustvaril nebo in zemljo« (1 Mz 1,1). Ta stavek stoji na začetku *Biblije*. »Verujem v Boga, Očeta, vsemogočnega Stvarnika nebes in zemlje« (prvi člen apostolske veroizpovedi, skupne vsem kristjanom, katolikom, pravoslavcem, evangeličanom). Bog torej ni samo gospodar ljudi, človeka, temveč tudi gospodar vsega stvarstva.

V 1 Mz 2,15 lahko tudi beremo: »Gospod Bog je vzel človeka in ga postavil v edenski vrt, da bi ga obdeloval in varoval.« Torej obdeloval in varoval. Poudarek originalnega teksta je na »varoval«. To je torej mandat, ki ga človek dobi od samega Boga. Tudi za mnoge sporna vrstica 1 Mz 1,28, »In Bog ju je blagoslovil, in Bog jima je rekel« (Adamu in Evi), je zelo jasna: »Bodita rodovitna in množita se, napolnita zemljo in si jo podvrzita.« Gospodujta. Vse resne študije tega bibličnega citata seveda gredo v smeri, da »podvrzita, gospodujta« pri Bogu ne pomeni isto kot pod pojmom »podvrzita« razumemo mi, ljudje, kajti to bi bilo v po-

polnem nasprotju z resnico, da je Bog Stvarnik in upravitelj tega sveta. Žal pa ljudje velikokrat manipuliramo tudi z božjo besedo tako, kot nam odgovarja in kot nam ustreza. Toda pozor: resnica ni spremenljiva. (Vprašanje seveda je, kako to resnico interpretiramo.) In če si zdajle postavimo vprašanje, ali je nespodobno, izkoriščevalsko in nečloveško ravnanje z naravo greh, moramo enoznačno povedati, da to je greh. Greh proti Bogu, ljudem in celotnemu stvarstvu. Tudi kristjani si moramo postaviti ogledalo in si priznati napake in grehe nasproti naravi. Če to zmoremo, ima to lahko tudi širši vpliv na celotno družbo, še posebej, ker je ravno (kot včasih radi rečemo) »krščanski svet«, kot najrazvitejši del sveta, tudi največji onesnaževalec te zemlje.

A vrnimo se za kratko še na biblično izročilo o stvarjenju sveta in vsega, kar v tem svetu biva. Biblični pripovedovalec nedvomno poroča o božjem sklepu, da po tem, ko je bilo že vse ustvarjeno, Bog ustvari še človeka, ki ga povzdigne nad vso ostalo stvarstvo kot krono svojega ustvarjalnega dela. »Podvrzita si zemljo in gospodujta vsem živim bitjem.« Vendar kot smo slišali, to pomeni tudi odgovornost, ki omejuje naše ravnanje, saj ne sme prihajati do brezobzirnega izkoriščanja narave in s tem do uničenja našega okolja. Poročilo o stvarjenju namreč gospodovanje razume kot veliko odgovornost, ki je še posebej izražena v bogopodobnosti. Človek se torej mora do narave, in tu smo v sami vsebinski sredici našega razmišljanja, obnašati tako, kot se Bog obnaša do človeka. Iz tega izhaja, da smo zavezani k odgovornosti. Naše dostojanstvo, če povemo nekoliko drugače, je v naši odgovornosti Bogu kot Stvarniku. Verjamem, da vsi poznamo najbolj razširjen in najstarejši motiv stvarjenja človeka iz snovi zemlje. Kaj nam je dejansko s tem povedano: nič več in nič manj kot dejstvo, da ima človek svoj obstoj od Boga, zgrajen pa je iz elementov, ki pripadajo naši zemlji. Bog torej daje življenje, toda ga jemlje tudi nazaj, in potem človek spet postane zemlja, iz katere sestavin je bil vzet. Že zaradi tega bi bilo zemljo potrebno bolj ceniti, kot jo cenimo danes. Hebrejska beseda »Adam« pomeni »človek«, »adama« pa pomeni zemlja. Vrt v Edenu (s tem mislimo ta svet) pa seveda ni nobena pravljična deželca, v kateri bi samo uživali, ampak je mesto, ki ga človek mora obdelovati, a tudi varovati. Z vsem, kar *Biblija*

pove o stvarjenju in Stvarniku, vzpostavlja torej odnos med Bogom in njegovim stvarstvom, med človekom in vsemi drugimi stvarmi, med posameznikom in celoto. S tem pa človek dejansko vstopa v dvojni odnos, v odnos do Stvarnika, ki me je ustvaril, in v odnos do vseh ustvarjenih bitij in stvari na tem svetu, s katerimi si ta svet delim. Človek je torej nerazdružljivo povezan z vsemi stvarmi. In to bi nas moralo voditi tudi pri našem ravnanju in odločanju, kako in na kakšen način bomo definirali naš odnos do te zemlje, ki nam je edina, ki nas hrani in v nedrju katere bomo nekoč končali. Vsem nam je seveda znano, da se svet, ki ga je (seveda po verovanju nekaterih, ne vseh) Bog ustvaril kot naš življenjski prostor, nenehno spreminja. Toda kot smo že rekli, ta svet je imel svoj začetek in imel bo svoj konec. Biblična pripoved o vesoljnem potopu tako na nek način dopolnjuje pripoved o stvarjenju. Stvarnikova volja je povzročila nastanek sveta in ona mu lahko postavi tudi konec. Na koncu pripovedi o potopu pa Bog obljubi: »Dokler bo zemlja, ne preneha odslej ne setev in žetev, mraz in vročina, poletje in zima, dan in noč.« (1. Mz 8,22) Lepše obljube si ni mogoče želeti. Vendar tu prihajamo do ključnega: človekova uničevalna nezmernost je stalna nevarnost za stvarstvo. Ta nevarnost sicer v nobenem primeru ne razveljavlja božje volje za ohranitev njegovega stvarstva, kajti Bog zemlji zagotavlja že prej omenjeni cikel in življenjski ritem, vendar nam vedno znova v vest in zavest kliče našo ohranitveno odgovornost za naš lepi planet. Naloga obdelovati in varovati vrt (1. Mz 2,15) torej neizpodbitno ostaja ena od naših najpomembnejših nalog. Danes se mora ta naloga seveda razumeti dvojno: na ravni osebne angažmaja tam, kjer sem in kjer živim, in na ravni kolektivni odgovornosti človeštva za celotno zemljo. Če se človeštvo tej zadolžitvi izmakne, ga lahko Bog tudi prepusti zakonu njegove samouničujoče nezmernosti.

Nekoč, še za časa socializma, je takratni še češkoslovaški pevec Miroslav Žbirka napisal in zapel pesem (čeprav takrat še nismo poznali toliko nakupovalnih centrov, kot jih imamo in poznamo danes): »Trgovina je naš novi hram, kjer se klanjamo izdelkom in oni se klanjajo nam.« Ko sem slišal to pesem, gotovo je tej podobnih še mnogo, sem se začel zavedati, da se s to neverjetno veliko potrošnjo in reklamo

vsemogočnih izdelkov ter našim klanjanjem le-tem, resnično začenja ustvarjati neka nova religija. V nedeljo se ne gre več v cerkev, gre se v nakupovalni center. Ne želim biti samo negativec in negativistično razmišljati. Vendar si pred to realnostjo ne smemo zapirati oči. Na nek način je povezana z našo temo. In to je hiperprodukcija. Moramo se torej vprašati, kako tudi sam, s svojim imenom in priimkom, lahko postanem prijaznejši do narave, bolj ekološki. Verjamem, da je to mogoče samo na en način, in sicer, da se zavem svoje osebne odgovornosti za izpolnitev mandata, ki sem ga tudi sam dobil od Boga kot obdelovalec in varuh tega sveta. Za spremembe, pa tudi če so majhne, se je vredno potruditi, verjamem, da je tudi ta naš današnji premislek na to temo pomemben in potreben. Pomembno je, da morda malo bolj vsebinsko in globlje premislimo in dopovemo sami sebi, da nam je, če nekoliko karikiram, dovolj pet parov čevljev, pa naj mi reklame še tako zapeljivo dopovedujejo, da jih potrebujem še najmanj enkrat toliko. Gre torej za to, da vse to, o čemer se pogovarjamo in razmišljamo kot o dobrih rešitvah, prenesemo v vsakdanjo prakso, vsakdanje življenje. Zavedati se je torej potrebno, tako na osebnostni kakor tudi širši družbeni ravni, dejstva, kako pomembno je prepoznati, kje tudi sam delam »ekološki greh«. Svetovna luteranska zveza, katere članica je tudi naše Cerkev, je, lahko pritrtilno povem, prepoznala potrebo po tem, da svojo »ekološko politiko« definira tako, da je popolnoma jasno, da življenje vernega človeka kristjana ne more biti drugače živeto, kot da začne živeti po krščanskih idealih varovanja stvarstva, ob prepoznanju dejstva, da je greh, če se obnaša obratno – če je torej samo obdelovalec in izkoriščevalec, ne pa tudi varuh in ohranjevalec življenjskega okolja. Prav gotovo je potrebno vedno znova poudarjati potrebo pomoči sočloveku. Ta pomoč še vedno nekako tudi funkcionira, zakaj torej to dejavnost ne prenesti tudi na potrebo pomoči naravi: tudi ta je marsikdaj v taki stiski kot kakšen brezdomec.

V luči povedanega brez kakršnega koli pomisleka lahko torej pove-
mo: ob mnogih različnih razlagah nastanka sveta in življenja na njem nas nihče ne more odvezati odgovornosti, ki jo vsi skupaj nosimo za to, da ta svet, to zemljo, ki nas hrani in je naša domovina, ohranimo zdravo, čisto in prijazno za bivanje. Nas in zanamcev. Vse drugo je namreč,

pa najsi smo verni ali pa ne, preprosto rečeno greh. Grešni ljudje pa ne želimo biti, mar ne. Končujem z mislijo: človek spada k stvarstvu pa tudi k Bogu. Bog je človeka pooblastil za gospodovanje nad zemljo, toda pri tem početju človek ostaja odgovoren Bogu in svojim sostanovalcem. Naš Da Stvarniku pa je tudi Da kontekstu, ki obsega vse, kar biva in živi na tej lepi zemlji. Naj ima ta zemlja lepo prihodnost. In tej lepi prihodnosti hočemo svoj Da izreči tudi mi, slovenski in svetovni luterani. Vsi ljudje smo namreč na isti ladji in ne sme nam biti vseeno, kam ta ladja pluje, ker če bo zašla na stranpot, bomo zašli tudi mi. In to bi bil za vse človeštvo usoden korak, ki ga ne smemo narediti, temveč se moramo vsi skupaj, verni in neverni, takšnega ali drugačnega filozofskega ali svetovnonazorskega pogleda na svet in dogajanje v njem, poenotiti in postaviti takšne prioritete, ki bodo v korist ljudem, Bogu pa na čast in slavo.